יום ב', י"ג באלול תשס"ז (27 באוגוסט)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978

התגוננות יהודית [המשך המאמר מהדף של יום א']:

לאחר מכן סרבו לתת לשומר המגדל להיכנס אליו, לפי אותה שיטה של היות המבצר להם לבדם. **הלה** הזעיק עזרה. כשאפסה תקוותם, קידשו היהודים הנצורים את השם באיבוד לדעת, בשבת הגדול של שנת ד'תתק"נ, באופן המזכיר את [מה שידוע לנו על (מג)] זה של מצדה. בפולין של המאה ה-17 במסגרת הקונטרה-רפורמציה נוצר שיתוף פעולה בין המאנאטים, השכבה העליונה של האצולה הפולנית, לבין היהודים. למרות שנאת ישראל שהיתה כנראה טבועה בדמה של האצולה, היה נוח להם עם היהודים, בני "המעמד השלישי". יהודים התיישבו בחצרות אצילים אלה, בניגוד לרצונם של השלטונות העירוניים. בהדרגה עברו יהודים לשבת ב"ערים פרטיות" מיסודה של האצולה, בהן היו מקבלים זכויות מיוחדות והם שותפו גם בהגנת העיר. בז'ישוב חויבו היהודים להחזיק בכל בית רובים כמספר הגברים וכמות קבועה של מחסניות ואבק שריפה... מכאן גם מציאותם של בתי כנסת מבוצרים במחוזות המזרח, שעל גגם היה מקום לכלי נשק ואשנבי ירייה. השתתפות היהודים בהגנה ואימונם לכך היה חזיון נפרץ באזורי המזרח של המלכות. לתשומת לב מיוחדת ראויה פרשת התגוננות היהודים בימי גזרות ת"ח ות"ט (1648) בפולין. אז סייעו היהודים לפולין בידיעות מודיעיניות על התארגנות הקוזאקים הרוסיים ובערים רבות התבצרו והשיבו מלחמה. כך בנמירוב, בפולנאה, בנרול, בזסלאב ובלבוב וכן בערים רבות אחרות. בכל המקומות היתה ניכרת בייחוד השתתפותה של דלת העם היהודי, בהתחמשות ובהכנות למלחמה. בכמה מקומות לקחו יהודי **אוקראינה** חלק פעיל ביותר בהגנה. במבצר טולצ'ין התגוננו כ-2000 יהודים בגבורה, עד שבגדו בהם שותפיהם להגנה, הפולנים.

התנועה הלאומית היהודית לגווניה, נטתה לצייר את היהודי המזרח־אירופאי מן הדור הישן, כפחדן ורך לבב. לכאורה, מה רחוק יותר מן הדימוי, הרווח עד היום, של היהודי הפולני איש החברה המסורתית, מגבורת אנשי המלחמה בשדה הקרב? יהודי רכוב על סוס אביר וחרב שלופה בידו, לא היה דמות המופת שאליה נשאו את עיניהם רבנים, סוחרים ובעלי מלאכה, בערי פולין ועיירותיה. ואף על פי כן הופיע, בשלהי ימיה של מלכות פולין העצמאית, טיפוס של לוחם יהודי וכמה דורות של פולנים ראו בדמות זו אידיאל הראוי לחיקוי. אף שדימוי היהודי כפחדן נשען על עובדות החיים בפולין שלאחר החלוקות (1795), ראוי עם זאת לזכור, כי במאות ה-16 וה-17, מילאו יהודים תפקידים צבאיים. הם נטלו חלק בהגנה על ערי מגוריהם והשתתפו בלחימה בימי מצור. בספרות השו"ת (שאלות ותשובות של רבני הדורות), נמצאו עדויות על יהודים בעיירות הספר הדרום־מזרחי, שהתאמנו בנשק חם. אולם, במסגרת המרקם האתני-מעמדי של פולין הפיאודלית, לא היה היהודי שייך לקבוצה שעסקה דרך קבע בלחימה. מצב זה החל להשתנות בעשורים האחרונים לקיומה של פולין העצמאית. פולין בותרה לקראת סוף המאה -18, על ידי שלוש ממלכות ריכוזיות (רוסיה, אוסטריה ופרוסיה). חלוקות פולין הביאו את מרבית היהודים תחת שלטון רוסיה הצארית, שלא ידעה יהודים בגבולותיה זה מאות בשנים והיתר באו תחת שלטון אוסטריה ופרוסיה ...

[ההמשך יבוא...]

"כאשר שמענו כן ראינו בעיר ה' צב-אות בעיר אלוקינו, אלוקים יכוננֶה עד עולם סלה."
מתוך פרק התהלים [תהלים מ"ח 9] **שהיו הלויים אומרים בבית המקדש ביום שני**
בשִׂמחה ובטוּב לבב, בתפילה ליום נעים לכל בית ישראל!
הדף מוקדש לרפואתם השלמה של כל נפגעי הטרור ומשפחותיהם בתוך שאר חולי ישראל, ולשלומם של כל חיילי צה"ל